

Rozvojový program školy a kritika systému vzdelávania

Zakého systému vychádza rozvojový program vašej školy? Pomôže tento systém žiakom naučiť sa samostatne rozhodovať? Poskytne im dostatok času a priestoru na tvorivé vymýšľanie? Je program školy tým, čo žiaci, rodičia a učitelia chcú robiť alebo len tým, čo musia?

Ak chceme, aby bol rozvojový program školy naším pomocníkom v každodennej činnosti, aby prepojil skutočné potreby a záujmy žiakov, učiteľov aj rodičov, treba prehodnotiť všetky doterajšie postupy a **súčasný systém práce školy** ako celok takpovediac „od základu“.

Jednou z podmienok pre úspešnú zmenu vlastného systému práce školy, je analýza a pochopenie systému vzdelávania ako je reálne budovaný „zhora“, ako aj širších súvislostí. Výchova má vraj zostať „vecou rodiny“. Rodičia však kvôli vlastnej zaneprázdnenosti prenášajú veľkú časť zodpovednosti za výchovu na školu. Vraj nemajú na výchovu podmienky... Naozaj nemajú? Skutočne všetko závisí od „vyššej moci“?

„Moderná“ koncepcia vzdelávania je založená na týchto východiskách:

- **Najvyššia „moderná“ moc** na základe „vyšších“ záujmov schvaľuje pojmy, vízie, programy, zákony, projekty, nariadenia, súťaže, kritériá, hodnotenia, sankcie...
- **Poradcovia** pomáhajú tejto moci rozvíjať „moderný“ systém vzdelávania. Ich poslaním je, podieľať sa na znefunkčnení doteraz komplexných a fungujúcich systémov a rozčleniť ich na čo najmenšie „drobné“. Vymýšľajú, ako ďalej jednotlivé neoddeliteľné súčasti systému „rozvíjať“ (v skutočnosti deformovať). Teda ako ich navzájom čo najviac izolovať. Na základe toho sú „tí dolu“ stále viac zahltení úlohami byrokratickej povahy a strácajú orientáciu v systéme, ktorý už vlastne ani nie je systémom. Poradcovia, na základe „vyšších“ záujmov pomáhajú ďalej zavádzať do vedomia ľudí nové pojmy ako sú „poznatková ekonomika“, „vedomostná spoločnosť“, „trh práce“, „kariérová výchova“ (v takomto spojení je vraj výchova nielen možná, ale aj žiaduca),

ktoré sú základom nového, „zdokonaleného“ systému.. Poradca si musí svoju prácu vymyslieť, tak vymýšľa... Avšak nielen sebe, ale hlavne „tým dolu“, teda úradníkom, výskumníkom, vedcom, metodikom, inšpektorom, školskému manažmentu, pedagógom, učiteľom, vychovávateľom, rodičom – ktorí ich nápady ďalej „dotvárajú“. Pozor, len žiakom nie! Tí musia zostať čo najdlhšie pasívnymi konzumentmi informácií....

- Hlavnou úlohou **úradníkov, vedcov a výskumníkov** z rôznych oblastí, z ktorých sa medzičasom stali tiež úradníci (okrem pedagogiky, kde boli vedci pre istotu „zrušení“), už nie je zovšeobecňovanie praxe, ale rozpracovávanie výmyslov poradcov. Všetko do najpodrobnejších metodických postupov a smerníc, čo najviac neprehľadných a navzájom nesúvisiacich.
- **Inšpektori** kontrolujú uplatňovanie zákonov a smerníc, v ktorých sa ani sami už nemôžu vyznať... A ak sú múdri, už sa s nimi ani nemôžu stotožniť... Ich úlohou je podporovať nezdravú súťaživosť škôl a vytvárať dojem, že tým pomáhajú zvyšovať ich kvalitu.
- **Metodici a lektori** zabezpečujú obsah vzdelávania školského manažmentu a učiteľov tak, aby sa každý z nich „dobře orientoval“ len vo svojej vlastnej odbornosti alebo špecializácii. Tá sa aj vzhľadom na neskoordinované zákony a smernice stáva izolovanou od iných. Tak sa zakladá jednak systém neskoordinovateľných odborov a činností, ktoré sa neustále rozrastajú, ako aj predpoklady pre „tímovú spoluprácu“, pri ktorej jeden druhému nemôže už rozumieť... Chcú sa učitelia vôbec vzdelávať v témach, ktoré im sú predpísané „zhora“? Musia. Cieľom celoživotného vzdelávania je jednak zapojiť učiteľov do praxe neustálych zmien, ktoré ešte viac zneprehľadňujú zámery moci, ako aj znemožniť im nachádzať také zdroje pre štúdium, ktoré by im „otvorili oči“. (Na to im už nesmie zostať čas!)
- **Manažmenty škôl** sú tu teda na to, aby zabezpečovali rozdeľovanie a kontrolu úloh, „distribúciu“ informácií, ktoré si vymyslela vyššia moc, aby jej skomercializované školy prinášali čo najvyššie zisky. Či už v podobe predaja produktov, ktoré rôzne firmy rodičom a žiakom denne ponúkajú (proti tomu školy a školský manažment žiadny zákon nechráni) alebo nepriamou výchovou pasívnych konzumentov, ktorých v školách pomáhame vychovávať. A to aj tým, že realizujeme projekty a programy, ktoré tento cieľ presadzujú do škôl stále rafinovanejšími spôsobmi.

- My, **učitelia, vychovávateelia a rodičia** svoj život už netvoríme, ale ho neustále **prispôsobujeme** požiadavkám a potrebám okolia. Nedostatok času rafinovane projektovaný koncepciou „vedomostnej spoločnosti“ a koncepciou „celoživotného vzdelávania“ nás má v konečnom dôsledku stále viac nútiť k autoritatívnym metódam práce so žiakmi. Naozaj sa chceme prispôsobovať uvedenému systému vzdelávania? Považujeme ho za rozumný? Dokedy chceme čakať, že ho zmení niekto iný? Zaradili sme sa do kolotoča, z ktorého nemáme vidieť východisko. Plníme záujmy a potreby niekoho iného... Systém nás zmenil (systém vychováva!) – sme nekonceptní, nesamostatní, nerozhodní, neslobodní, závislí – ako naši žiaci, ktorí nemajú vlastný názor a rozhodnutia nechávajú ochotne na nás dospelých. Tak sme ich to naučili – svojim vlastným príkladom!
- **A naše deti a naši žiaci – zostali na konci.** „Moderná“ moc predpokladá, že tento systém jej bude neustále vychovávať bezduchých, prispôsobivých a stále unáhlených konzumentov bez vlastného názoru a presvedčenia. Jej ciele sú premyslené a tak rafinované, že ich už ďalej neskúmame. Tento systém stačí podporovať pasivitou, ktorá má byť „príkladom“ pre deti a žiakov – a dlhodobo to funguje! „V práci aktívny – inde pasívny“. Preto pre „modernú“ moc nie je žiaduca ani fungujúca žiacka samospráva, a tak robí všetko pre to, aby sa podobné zámery nedali v praxi uskutočňovať... Žiaci sa majú učiť byť aktívni len pri získavaní vedomostí, (k čomu slúžia rôzne testy, ktoré ich majú poriadne zamestnať a potom nachytať pri tom, čo nevedia), ale už nie praktickou činnosťou zaradenou do výchovného systému. Jednorazovými a nekoordinovanými aktivitami podporujúcimi chaos žiaci nikdy nepochopia súvislosti.... Tak by sa totiž skutočne mohla rozvíjať ich osobnosť a to si „moderná“ moc neželá! Preto treba rozvíjať „vedomostnú spoločnosť“ – prečo nie vychovanú spoločnosť? Toto naozaj chceme pre naše deti?

Vytvárame im aspoň doma šťastné detstvo? *„Moderný rodič vyplňuje deň dieťaťa aktivitami, pri ktorých ho niekam uzatvára. Uzatvárame ich v škole, v aute a potom ich zavezieme na hodiny baletu, tréningy futbalu, doučovanie francúzštiny, na dramatické krúžky, ktoré sú organizované dospelými a slúžia predovšetkým k rozvoju súťaživosti.“ (1)*

Rozvojový program školy nemôže teda rozvíjať niečo, čo sa už rozvíjať nedá. Nemôže rozvíjať systém, ktorý vymyslel alebo rozvinul niekto iný pre svoje vlastné záujmy, s ktorými sa záujmy školy aj rodiny dostávajú dennodenne do neriešiteľných konfliktov. Nemôže rozvíjať systém, pre ktorý sú skutočné záujmy a potreby žiakov na poslednom mieste. Ak pre ne vôbec nejaké miesto ešte je... Ak však škola prijme ciele a východiská takého vzdelávacieho systému, môže ďalej len prehĺbovať jeho krízu. A to nie je rozvoj.

Prejavme našim deťom dôveru a dajme im zodpovednosť za konkrétne oblasti činnosti. Všetko, čo dokážu, nech robia sami. Buďme im dobrým príkladom. Doma aj v škole. Neizolujme ich od kamarátov (ale od televízie a reklamy áno), nedirigujme, nekontrolujme, nevypytujme sa neustále...ale buďme dôslední. Keď nás potrebujú, venujme sa im. **Oslobodme sa od pseudopotrieb** a rozhodnime sa pre jednoduchší, ale šťastnejší život! Keď vymyslíme v škole a v rodine svoj vlastný systém výchovy a vzdelávania, nedovoľíme ho už vymýšľať nikomu inému za nás.

Ak nezmeníme svoju školu hneď dnes, zajtra nám vyššia moc nariadi aj to, koľko môžeme dýchať, piť, jesť, spať....., kedy a či vôbec.

Bratislava, august 2010

Jarmila Blažeková

Literatúra:

1. Hodgkinson, T.: 2009. Líný rodič. Brno: Jota. 1. vyd.. 248 s. ISBN 978-80-7217 665-6 (s. 132)
2. Liessmann, K. P.: 2008. Teorie nevzdělanosti. Praha: Academia. 1. vyd.. 128 s. ISBN 978-80-200-1677-5.